

Republica Moldova
Curtea Supremă de Justiție

D E C I Z I E

16 aprilie 2014

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
lărgit al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele completului, judecătorul
Judecătorii:

Iuliana Oprea
Tatiana Vieru, Ion Druță
Valentina Clevadî, Galina Stratulat

examinînd recursul declarat de Petrea Ion, în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată a lui Petrea Ion împotriva ÎM OMF „Microinvest” SRL, intervenient accesoriu AEÎC „Leufin” și Bîrcă Natalia privind recunoașterea nulității contractului de fidejusiune,
împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 27 martie 2013,

C O N S T A T Ă :

La 22.10.201, Petrea Ion s-a adresat cu cerere de chemare în judecată către ÎM OMF „Microinvest” SRL privind recunoașterea nulității contractului de fidejusiune.

În motivarea acțiunii, reclamantul Petrea Ion a indicat că, la 12.06.2009, a fost încheiat cu ÎM OMF „Microinvest” SRL contractul de fidejusiune nr. CAC/ FI-A-789.09, conform căruia reclamantul a garantat rambursarea de către AEÎC „Leufin” a împrumutului în sumă de 1 367 530,83 lei, obținut în baza contractului de împrumut - CAC/A-789.09 din 12.06.2009.

De asemenea mai menționează reclamantul Petrea Ion că suferă de alcoolism cronic pe parcursul a mai multor ani și nu conștientizează acțiunile sale tot timpul.

Referitor la semnarea contractului de fidejusiune, menționează că nu-și amintește să fi semnat un asemenea contract, despre existența căruia a aflat doar la data de 07.10.2010 în cadrul examinării la Judecătoria Ialoveni a cererii ÎM OMF „Microinvest” SRL către AEÎC „Leufin” și Petrea Ion privind încasarea datoriei.

Mai mult ca atât, indică că nu cunoaște semnificația cuvîntului fidejutor și nu avea nici un interes să garanteze executarea obligațiilor AEÎC „Leufin”, deoarece Bîrcă Natalia, care de facto administra această asociație, de mai multe ori a profitat de situația sa, impunîndu-i să semneze diferite acte în favoarea ei.

Astfel, menționează că ÎM OMF „Microinvest” SRL, prin comportamentul dolosiv, l-a determinat pe reclamantul Petrea Ion, care nu are nici o legătură cu AEÎC „Leufin”, să semneze contractul de fidejusiune, cunoscînd că acesta deține în proprietate bunuri imobiliare.

În realitate, menționează reclamantul, că pe contractul nr. CAC-A-789.09 din 12.06.2009, nu a fost acordat împrumutul în suma de 1 367 530,83 lei, această sumă constituind datoriile nerambursate ale AEÎC „Leufin” față de ÎM OMF „Microinvest” SRL, formate în baza contractelor de împrumut nr. CAC-A-05.07 din 27.02.2007, nr. CAC-A-05.08 din 20.02.2008 și nr. CAC-A-09.08 din 20.05.2008.

Prin hotărîrea Judecătoriei Centru, mun. Chișinău din 06 aprilie 2011, acțiunea reclamantului Petrea Ion către ÎM OMF „Microinvest” SRL privind recunoașterea nulității contractului de fidejusiune a fost admisă și a fost recunoscut nul contractul de fidejusiune nr. CAC/FI-A-789.09 din 12.06.2009, încheiat între ÎM OMF „Microinvest” SRL și Petrea Ion.

În motivarea soluției, instanța de fond a reținut prevederile art. 195, 199, 225 CC, constatînd că reclamantul suferă de alcoolism cronic, nu are nimic în comun cu AEÎC „Leufin” și nu avea nici un motiv determinant de a garanta cu patrimoniul său obligațiunile pecuniare ale acestei societăți.

Împotriva hotărîrii nominalizate, ÎM OMF „Microinvest” SRL a declarat apel, solicitînd admiterea apelului, casarea hotărîrii primei instanțe și emiterea unei hotărîri noi prin care de respins acțiunea reclamantului.

În susținerea cererii de apel, apelantul a invocat că instanța de fond a interpretat eronat art. 225 CC, constatînd că Petrea Ion suferă de alcoolism cronic stadiu II mixt continuu și anterior semnării contractului, punînd la bază Epicriza din 01.04.2009 și altă Epicriză din 12.11.2010, însă instanța nu i-a în considerație declarațiile martorului A. Marandici - medic narcolog, șef de secție, care elucidează faptul că în situația cet. Petrea Ion nu poate fi lipsa de discernămînt, deoarece starea de alcoolism cronic stadiul II mixt continuu, nu este o stare de abținere pronunțată de alcoolism cu înclinații psihice în care pacientul poate să nu-și de-a seama de acțiunile sale care poate duce la lipsa de discernămînt, deci instanța de fond stabilește eronat lipsa de discernămînt a fidejursorului Petrea Ion, care de fapt conștientiza acțiunile sale și cunoștea ce anume semnează.

În afară de acesta, mai indică apelantul că pe parcursul anilor 2008-2009 Petrea Ion a încheiat mai multe contracte de împrumut a mijloacelor bănești cu mai mulți creditori persoane fizice și juridice pe care le cunoaște, respectiv constată apelantul că intimatul Petrea Ion intenționat duce în eroare instanța de judecată pentru a se eschiva cu rea-voință de la răspunderea solidară pe care o are conform angajamentului asumat în baza contractului de fidejusiune încheiat cu ÎM OMF „Microinvest” SRL.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 17 noiembrie 2011, a fost admis apelul declarat de ÎM OMF „Microinvest” SRL, casată hotărîrea Judecătoriei Centru, mun. Chișinău din 06 aprilie 2011 și emisă o hotărîre nouă de respingere a acțiunii.

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 17 octombrie 2012, a fost admis recursul declarat de Petrea Ion, a fost casată decizia Curții de Apel Chișinău din 17 noiembrie 2011 și remisă cauza la rejudecare în instanța de apel.

Rejudecînd cauza, la 27 martie 2013, Curtea de Apel Economică a adoptat decizia prin care a admis apelul declarat de ÎM OMF „Microinvest” SRL, a casat hotărîrea Judecătoriei Centru, mun. Chișinău din 06 aprilie 2011 și a emis o hotărîre nouă de respingere a acțiunii.

În motivarea soluției, instanța de apel a invocat prevederile art. 199 alin. (1) și 225 CC, constatînd că Petrea Ion nu a putut lămurii în ce consta la momentul semnării contractului starea lui psihică ce îl împiedica să conștientizeze valoare justă a actului pe care l-a semnat și în acest sens a concluzionat că intimatul de fapt conștientiza acțiunile sale și cunoaștea ce anume semnează, iar afirmațiile sale au fost făcute pentru a induce instanța de judecată în eroare intenționat și pentru a se eschiva de la răspunderea care o are. La fel instanța de apel a considerat că este o diferență între a consuma băuturi alcoolice și a face abuz de băuturi alcoolice, în acest caz persoana care suferă de alcoolism trebuie să fie declarată bolnavă cronic, deci ar fi trebuit să dispună de un document corespunzător.

Considerînd ilegală decizia instanței de apel, la 30.12.2013, Petrea Ion a contestat-o cu recurs, solicitînd admiterea recursului, casarea deciziei Curții de Apel Chișinău din 27 martie 2013 și menținerea hotărîrii Judecătoreiei Centru, mun. Chișinău din 06 aprilie 2011.

În argumentarea recursului recurentul a invocat aplicarea unei legi care nu trebuia să fie aplicată.

Astfel, Petrea Ion a susținut că consimțămîntul trebuie să fie liber și dat în cunoștință de cauză, condiții care în speță nu au fost întrunite, deoarece el, la momentul încheierii contractului litigios, era externat de la Sptalul de Psihiatrie, secția narcologică, motiv din care nu avea discernămint.

Menționează că instanța de apel în motivarea deciziei s-a referit doar la contractul de împrumut nr. CAC-A-789.09 din 12.06.2009, încheiat între ÎM OMF „Microinvest” SRL și AEÎC „Leufin”, care era reziliat la momentul încheierii contractului de fidejusiune.

ÎM OMF „Microinvest” SRL a depus referință pe marginea recursului declarat, solicitînd recunoașterea acestuia ca inadmisibilă.

Potrivit art. 440 alin. (2) CPC, recursul înaintat de Petrea Ion a fost considerat admisibil și transmis spre examinare într-un complet din 5 judecători.

Potrivit art. 444 CPC, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Judecînd recursul declarat împotriva deciziei date în instanța de apel și verificînd, în limitele invocate în recurs și în baza referinței prezentate de intimat, legalitatea deciziei atacate, Colegiul conchide temeinicia lui, pornind de la următoarele.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. f) CPC, instanța de recurs, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze decizia instanței de apel și să mențină hotărîrea primei instanțe.

Colegiul susține ca fiind legală și întemeiată soluția dată de prima instanță.

Soluția dată de instanța de apel este ilegală, deoarece decurge din interpretarea greșită a circumstanțelor cauzei și, ca urmare, aplicarea eronată a normelor de drept material aplicabile la soluționarea litigiului.

Potrivit materialelor cauzei, Colegiul constată cu certitudine că, la 12.06.2009, între ÎM OMF „Microinvest” SRL și Petrea Ion, a fost încheiat contractul de fidejusiune nr. CAC/F1-A-789.09, conform căruia Petrea Ion a garantat rambursarea de către AEÎC „Leufin” a împrumutului în sumă de 1 367 530,83 lei, obținut în baza contractului de împrumut CAC/A-789.09 din 12.06.2009.

Petrea Ion a reclamat în instanță contractul de fidejusiune, din motiv că la momentul încheierii acestuia, nu conștientiza acțiunile sale, deoarece suferă de alcoolism cronic și nu-și amintește să fi semnat un asemenea contract, despre existența căruia a aflat doar la data de 07.10.2010 în cadrul examinării la Judecătoria Ialoveni a cererii ÎM OMF „Microinvest” SRL către AEÎC „Leufin” și Petrea Ion privind încasarea datoriei.

Instanța de fond a admis integral acțiunea și a recunoscut nul contractul de fidejusiune nr. CAC/F1-A-789.09 din 12.06.2009, din motiv că reclamantul la momentul semnării acestuia nu putea conștientiza și dirija acțiunile sale.

Instanța de apel a casat această soluție și a emis o hotărâre nouă de respingere a acțiunii, motivând prin faptul că intimatul de fapt conștientiza acțiunile sale și cunoaștea ce anume semnează, iar afirmațiile sale au fost făcute pentru a induce instanța de judecată în eroare intenționat și pentru a se eschiva de la răspunderea care o are.

Colegiul consideră soluția dată de instanța de apel ilegală, deoarece decurge din interpretarea greșită a circumstanțelor cauzei și, ca urmare, aplicarea eronată a normelor de drept material pornind de la următoarele.

Potrivit art. 195 CC, act juridic civil este manifestarea de către persoane fizice și juridice a voinței îndreptate spre nașterea, modificarea sau stingerea drepturilor și obligațiilor civile.

Astfel, unul din elementele definitorii ale actului juridic civil este manifestarea de voință. Având drept scop crearea, modificarea ori stingerea unor raporturi cu alte persoane, voința autorului actului juridic civil trebuie să fie manifestată, exteriorizată. Eficacitatea acestei voințe depinde de posibilitatea altor persoane de a lua cunoștință de ea. Prin manifestare, voința încetează de a mai fi un fenomen subiectiv, devenind un fapt social, o realitate obiectivă, iar terții pot lua cunoștință de conținutul ei și pot adopta o anumită conduită.

Manifestarea de voință trebuie să fie îndreptată spre producerea efectelor juridice: nașterea, modificarea sau stingerea drepturilor și obligațiilor civile. Intenția de a produce efecte juridice este un element necesar al actului juridic civil, astfel încât aceste efecte nu se pot produce, conform legii, decât dacă o asemenea intenție a existat. Această trăsătură definitorie deosebește actul juridic civil de faptul juridic civil, care este săvârșit fără intenția de a produce efecte juridice, care însă se produc în virtutea legii.

Finalitatea actelor juridice este crearea, modificarea sau stingerea unor drepturi și obligații civile concrete. Prin această trăsătură actul juridic civil se deosebește de actele juridice din alte ramuri de drept.

Potrivit art. 199 CC, consimțământ este manifestarea, exteriorizată, de voință a persoanei de a încheia un act juridic. Consimțământul este valabil dacă provine de la o persoană cu discernământ, este exprimat cu intenția de a produce efecte juridice și nu este viciat.

Una din trăsăturile definitorii a consimțământului este exteriorizarea voinței persoanei de a încheia un act juridic. Actele juridice pot fi exteriorizate în diferite modalități: în scris, verbal sau prin acțiuni concludente.

Manifestarea de voință poate fi expresă (directă) atunci când este manifestată prin mijloace care pot să o aducă nemijlocit la cunoștința terților, sau tacită

(indirectă, implicită) când se exteriorizează prin fapte care nu comunică direct voința, dar permit deducerea ei cu certitudine.

Consimțământul trebuie să provină de la o persoană cu discernământ, adică avînd facultatea de a pătrunde, de a judeca și a aprecia lucrurile la justa valoare. Subiectul de drept civil trebuie să conștientizeze acțiunile sale, să-și dea seama de urmările lor și să le dorească în cunoștință de cauză.

Astfel, consimțământul trebuie exprimat cu intenția de a produce efecte juridice. Această condiție reiese din însăși esența actului juridic civil care este o manifestare de voință, îndreptată spre nașterea, modificarea sau stingerea drepturilor și obligațiilor civile, așa cum stipulează prevederile art. 195 CC.

În același timp, consimțământul nu trebuie să fie viciat. Pentru formarea valabilă a oricărui act juridic consimțământul trebuie să fie liber și dat în cunoștință de cauză. Aceste condiții nu sunt întrunite atunci când consimțământul este alterat de vicii: eroare (art.227), dol (art.228), violență (art.229) sau leziune (art.230).

În conformitate cu prevederile art. 225 CC, actul juridic încheiat de o persoană cu capacitate de exercițiu deplină într-un moment în care nu putea să conștientizeze acțiunile sale ori să le dirijeze poate fi declarat nul de instanța de judecată.

Norma prezentului articol se referă la persoanele cu capacitate de exercițiu deplină. Situația reglementată de prezentul articol se deosebește de incapacitatea persoanei declarată de instanța de judecată în virtutea faptului că persoana, în urma unei tulburări psihice (boli mintale sau deficiențe mintale), nu poate conștientiza sau dirija acțiunile sale. În cazul actelor juridice încheiate de persoana declarată incapabilă trebuie să existe decizia instanței de judecată privind declararea incapacității persoanei, pronunțată anterior încheierii actului juridic lovit de nulitate, ceea ce nu este necesar în situația reglementată de prezentul articol.

Sanțiunea actului juridic încheiat de persoana declarată incapabilă este nulitatea absolută, pe când sanțiunea actului juridic încheiat în condițiile prezentului articol este nulitatea relativă.

Nulitatea actului juridic aflat sub incidența prezentului articol este cauzată de faptul că persoana respectivă nu putea să conștientizeze acțiunile sale și să le dirijeze, adică nu avea facultatea de a pătrunde, de a judeca și a aprecia lucrurile la justa lor valoare. Cauzele care pot genera asemenea stare a persoanei sînt de diferită natură; ele pot fi atît exterioare (traumă fizică, boală, moartea persoanelor apropiate, calamitate naturală etc.), cît și provocate de însăși persoană (stare de ebrietate) și nu au importanță juridică.

Pornind de la cele constatate, Colegiul conchide că instanța de fond corectă a statuat asupra stării reclamantului Petrea Ion, care la momentul semnării contractului, nu putea conștientiza și dirija acțiunile sale.

Astfel, Petrea Ion suferă de alcoolism cronic stadiu II mixt continuu, cu evoluție medie progredientă, suportînd și consecințele leziunii organice cerebrale.

Potrivit Epicrizei întocmite de medicul curant al Dispensarului Republican de Narcologie, unde recurentul a fost internat la tratament narcologic antialcool în perioada 01.04.2009-04.05.2009, atracția patologică primară poartă un caracter situațional-determinat, iar atracția patologică secundară, decurge cu pierderea controlului cantitativ și scăderea celui situațional. La fel, memoria este scăzută, funcțiile intelectual-mnestice sunt scăzute, tendința spre un mod de viață treaz este

parțială (f.d. 48). O descriere asemănătoare a stării lui Petrea Ion se conține și în Epicriza întocmită în urma internării la lecuire antialcoolică în aceeași instituție medicală în perioada 12.11.2010-20.11.2010 (f.d. 50).

Prin urmare, aceste înscrisuri denotă faptul că starea reclamantului-recurent în perioada 2009-2010 era una depresivă, dependentă de consumul băuturilor alcoolice în ultimii 10 ani, cu pierderea controlului cantitativ și situațional, fiind formată dependența fizică și psihică, stările de ebrietate decurgând cu amnezii.

Or, anume în această perioadă a și fost semnat contractul de fidejusiune nr. CAC/F1-A-789.09 din 12.06.2009, adică după o lună de la tratamentul narcologic antialcool din perioada 01.04.2009-04.05.2009.

Urmare a celor constatate, Colegiul conchide că Petrea Ion, la momentul semnării contractului litigios, nu putea să conștientizeze acțiunile sale și nici să le dirijeze, din cauza stării depresive în care se afla, fiind afectată de alcoolosimul cronic de care suferea.

Colegiul susține și concluzia instanței de fond cum că reclamantul nu are nimic în comun cu AEÎC „Leufin” și nu avea nici un motiv determinat de a garanta cu patrimoniul său obligațiile pecuniare ale acestei asociații. Prin urmare, administratoarea AEÎC „Leufin” Bîrcă Natalia a folosit starea lui de boală pentru ași rezolva roblemele legate de garantarea rambursării mijloacelor bănești cntractate de la intimat.

Astfel, prin contractul de împrumut nr. CAC-A-789.09 din 12.06.2009, ÎM OMF „Microinvest” SRL i-a acordat debitorului AEÎC „Leufin”, un împrumut în valoare de 1 367 530,83 lei, iar ultimul s-a obligat să utilizeze împrumutul pentru refinanțarea, în scopul stingerii integrale, a obligațiilor născute în temeiul contractelor de împrumut încheiate anterior la 27.02.2007, la 20.02.2008 și la 20.05.2008, și să-l restituie conform graficului de rambursare, într-un termen de 60 luni, precum s-a precizat în pct. 2.1 și 2.2 al contractului analizat. De asemenea, în conformitate cu clauza contractuală inclusă în pct. 2.4 al contractului analizat, în scopul garantării executării obligațiilor, împrumutatul s-a obligat să transmită în calitate de gaj 2 încăperi cu destinație nelocativă, aflate în proprietatea cet. Bîrcă Natalia (f.d. 6).

Este de notat că, în ceea ce privește garantarea restituirii împrumutului, contractul nu conține prevederi referitoare la încheierea convenției de fidejusiune. Totodată, nu au fost elucidate circumstanțele privind cauzele neîncheierii tranzacțiilor de gaj întru garantarea executării obligațiilor aferente contractului de împrumut. Or, argumentele reclamantului-recurent privind inducerea sa în eroare cu privire la natura juridică a contractului de fidejusiune încheiat, prin acțiunile ÎM OMF „Microinvest” SRL și ale Nataliei Bîrcă, sunt întemeiate.

În consecință, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că argumentele aduse de Petrea Ion și-au găsit confirmare în cadrul examinării prezentului recurs.

Ținând cont de faptul că prima instanță a constatat și a elucidat pe deplin toate circumstanțele care au importanță pentru soluționarea fondului cauzei, corect a aplicat legea materială, adoptînd o hotărîre legală și întemeiată, iar instanța de apel a adoptat o hotărîre ce reiese din aprecierea eronată a circumstanțelor cauzei, ce a dus la interpretarea și aplicarea eronată a legii materiale, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la

concluzia de a admite recursul declarat, de a casa decizia instanței de apel, cu menținerea hotărîrii primei instanțe.

În legătură cu cele relatate, conform art. 445 alin. (1) lit.f) CPC, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

D E C I D E:

Se admite recursul declarat de Petrea Ion.

Se casează decizia Curții de Apel Chișinău din 27 martie 2013 și se menține hotărîrea Judecătoriei Centru, mun. Chișinău din 06 aprilie 2011, în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată a lui Petrea Ion împotriva ÎM OMF „Microinvest” SRL, intervenient accesoriu AEÎC „Leufin” și Bîrcă Natalia privind recunoașterea nulității contractului de fidejusiune.

Decizia este irevocabilă din momentul emiterii.

Președintele ședinței,
Judecătorul

Iuliana Oprea

Judecătorii

Tatiana Vieru

Ion Druță

Valentina Clevadi

Galina Stratulat